

Signalementen

Geschiedenis van de dialectgeografie in het Nederlandse taalgebied : rondom Kloeke en het Dialectenbureau / Jo Daan. - Amsterdam : Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2000. - 139 p. : ill. ; 22 cm
ISBN 90-6984-289-0 Prijs: € 11,-

Jo Daans *Geschiedenis van de dialectgeografie in het Nederlandse taalgebied* geeft een schets van de ontwikkeling van de dialectwetenschap in het Nederlandse taalgebied. Het is een persoonlijk verhaal, wat moeilijk anders kan bij iemand die zo lange tijd die ontwikkeling mee bepaald heeft. Het had wat mij betreft ook niet anders hoeven want we komen nu heel saillante informatie te weten die een auteur van buiten niet boven water gehaald zou hebben. Het boek is min of meer chronologisch opgezet en volgt het verloop van de geschiedenis vanaf de pioniers tot in onze dagen. De wereld van de dialectologie blijkt protagonisten en antagonistengedek te hebben. Voorstanders van een dialectbureau en anderen die mordicus tegen waren. Ook de Tweede Wereldoorlog heeft het dialectbureau niet onberoerd gelaten. Pas daarna geraakt het bureau in rustiger vaarwater, misschien wel ál te rustig. Daar kwam dan ook een reactie op, maar die valt niet meer binnen de periode dat Daan hoofd van de afdeling Dialectologie was. Haar boek eindigt wat de geschiedschrijving betreft min of meer bij haar pensionering in 1975.

Een apart hoofdstuk is nog gewijd aan de publicaties en activiteiten. Een ander hoofdstuk geeft een beeld van de houding die het Dialectenbureau aannam tegenover de verschillende theorieën (en methodes) die het in de loop der tijd heeft zien passeren. In hoofdstuk twaalf beschrijft Daan de plaats van de dialectologie aan de Nederlandse universiteiten. In het slotwoord kijkt de auteur kritisch terug op het functioneren van het Dialectenbureau, dat vaak gekenmerkt werd door gemiste kansen. Daan is hoopvol gestemd wat de toekomst van de dialectologie betreft, enthousiast als ze is over de 'verruiming van dialectologie naar de varianten-linguïstiek'. Maar het is de vraag of de honderden dialectologen die we verzameld zien op de prachtige foto bij gelegenheid van de viering (Daan noemt het de 'herdenking') van het vijftienvigti jarig bestaan van het Dialectenbureau in 1955 (p. 103) haar enthousiasme zouden delen.

Daans boeiende relaas wordt gecompleteerd door een uitgebreide literatuurlijst en een even uitgebreid register van personen, vermelding van hun jaartallen en hun functies, betrokkenheid of relatie tot het Dialectenbureau

Jan Stroop

Spellingbijdehandje / Heidi Aalbrecht. Den Haag : Reed Business Information, 2002. - 93 p.
ISBN 90-5901-176-7 Prijs: € 15,90.

Zoek de fout: 'De regering heeft ontkent dat legereenheden vijandelijk gebied zijn binnengedrongen.' Naar dit soort zinnen met opvallende fouten in de werkwoordspelling (deze kwam uit de Volkskrant) hoeft de krantenlezer niet lang te zoeken: de spelling van d's en t's blijft door de jaren heen een struikelblok. Voor journalisten, maar zeker ook voor 'gewone' taalgebruikers. Daarom is het goed dat er boekjes zijn zoals het *Spellingbijdehandje* van Heidi Aalbrecht, waarin zulke basisspellingproblemen nog eens kort en zo eenvoudig mogelijk worden uitgelegd.

Het *Spellingbijdehandje* is precies wat de titel suggereert: een handig, bondig boekje over spelling. De selectie van spellingproblemen die het boekje behandelt, is praktisch: de tussenn-, de vraag 'los , aan elkaar of met een liggend streepje?', keuzes als *ij/ei* en *c/k*, en de werkwoordspelling, de d's en t's. De uitwerking van al die onderwerpen is zo laagdrempelig mogelijk. Zo kan de lezer aan de hand van een stappenplan zonder veel moeite vaststellen waarom het *de regering heeft ontkend* moet zijn.

Aan alles is te zien dat het *Spellingbijdehandje* zich richt op de algemene zakelijke taalgebruiker die niet geïnteresseerd is in al te veel theoretische beschouwing. Het boekje is luchtig opge-

zet, met een smalle bladspiegel, vrolijke tussenkopjes en nu en dan een cartoon. Toch zijn er een paar pagina's ingeruimd voor de ontwikkeling van de spelling sinds de Middeleeuwen en de beginselen van de spelling. Maar ook in dat hoofdstukje blijft de toon luchtig; het principe van etymologie bijvoorbeeld is terug te vinden onder het kopje *Eens een erwit, altijd een erwit*.

Eric Tiggeler

Een wereld van kennis: bloemlezing uit de Middelnederlandse artesliteratuur / red. E. Huizenga, O.S.H. Lie en L.M. Veldman. – Hilversum : Verloren, 2002. 237 p.: ill; ISBN 90 6550 679 9. Prijs: € 15,-

'Schrijf of zeg het woord 'vriendelijk' en tel hoe vaak je mond open en dicht gaat om het woord te zeggen: hieraan kun je het aantal lettergrepen van een woord te weten komen.' Of: 'Stamp, om vispuree te maken, vis fijn in een vijzel, vermeng dat met verse kruiden, en bak het in een pan met boter of olie.' Deze voorbeelden, afkomstig uit twee Middelnederlandse teksten, gelden als voorbeeld van wat men onder 'artesliteratuur' verstaat: teksten met een instructief-utilitair karakter.

Artesteksten staan centraal in *Een wereld van kennis: bloemlezing uit de Middelnederlandse artesliteratuur*. Deze bundel, die vooral bedoeld is voor eerste- en tweedejaarsstudenten, maar ook voor andere geïnteresseerden, is samengesteld door leden van de in 1991 opgerichte Werkgroep Middelnederlandse Artesliteratuur (WEMAL).

De bloemlezing bevat een inleiding en vervolgens negen bijdragen, waarin een artestekst centraal staat. In de helder geschreven inleiding wordt het kader geschetst waarbinnen de artesteksten geplaatst kunnen worden; er wordt veel aandacht geschonken aan een aantal centrale aspecten van de middeleeuwse ideeënwereld zoals het ptolemeïsch universum, de verhouding tussen de macro- en microkosmos, geografie en de humoraal-pathologie. Ook blijkt dat er in de periode 1250-1600 veel Middelnederlandse artesteksten geschreven zijn die getuigen van een grote mate van originaliteit.

De bijdragen waarin de artestekst centraal staat, zijn volgens een vaste structuur opgebouwd: ze bestaan uit een inleiding waarin informatie wordt gegeven over de ontstaanstijd, auteur/compiler, het handschrift en de functie van de tekst, gevolgd door een editie met woordverklaringen en aantekeningen. In elk hoofdstuk is een afbeelding opgenomen van het betreffende tekstfragment, waarmee het belang van de handschriftelijke overlevering onderstreept is.

Artesteksten bestrijken een grote diversiteit aan onderwerpen. Dat maakt deze bundel duidelijk: van een traktaat over spelling tot een reisverslag, van een kookboek tot de beschrijving van een alchemistisch procédé, van een tekst over slangen tot een beschrijving van magische recepten. De samenstellers van de bundel hebben getracht om met de teksten de drie wetenschapsgebieden uit de Middeleeuwen, de *artes liberales*, de *artes mechanicae* en de *artes magicae* of *incertae* te vertegenwoordigen. Zo zijn de *artes liberales* vertegenwoordigd met bijdragen over taalonderwijs (grammatica), tijdrekenkunde en astronomie/astrologie. Tot de *artes mechanicae* behoren de bijdragen over alchemie, reisverhalen, culinaire recepten en chirurgie. De *artes magicae* zijn vertegenwoordigd met een bijdrage over magische recepten. De teksten zijn zowel in proza als in verzen geschreven.

De bundel geeft veel informatie, die door de grote variëteit aan onderwerpen, prettig leest, leerzaam en afwisselend is. Niet alle tekstfragmenten houden echter de aandacht vast. De tekst over de tijdrekenkunde, 'de Ashenden-vertaling', wordt door het opsommend karakter wat saai, het astrologisch traktaat van een adellijke dame blijft, ondanks de inleiding, ingewikkeld, en de encyclopedische tekst over slangen zou meer zijn gaan spreken als de verwijzende kracht van slangen duidelijker aan bod zou zijn gekomen. Toch is het merendeel van de teksten heel aansprekend. De triviumteksten bijvoorbeeld geven interessante informatie over spelling, taal en middeleeuwse gedragscodes; het hoofdstuk over culinaire recepten bevat een aantal middeleeuwse recepten waarvan enkelen zelfs zijn aangepast om ze nu te kunnen bereiden; en *Tvoyage van Mber Joos van Ghistele* is niet alleen een boeiend reisverslag, maar biedt ook inzicht in bepaalde Egyptische gewoonten uit die tijd.